

Provincie Drenthe Uitkomsten controle en overige informatie 2017

Rapportage aan Provinciale Staten

29 maart 2018

Ernst & Young Accountants LLP
Leonard Springerlaan 17
9727 KB Groningen, Netherlands
Postbus 997
9700 AZ Groningen, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 25 05
ey.com

Provinciale Staten van de
Provincie Drenthe
T.a.v. de Begeleidingscommissie Accountant (BCA)
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Groningen, 29 maart 2018

DEE/LDV/60271428/38077887

Uitkomsten controle en overige informatie 2017

Geachte leden van Provinciale Staten,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2017 van de provincie Drenthe. In het hoofdstuk Kernpunten uit onze rapportage vindt u:

- ▶ de status van de accountantscontrole en openstaande punten;
- ▶ de reikwijdte van de accountantscontrole;
- ▶ de belangrijkste uitkomsten.

In de paragraaf "*Onze analyse van het resultaat 2017*" van het hoofdstuk "*Uitkomsten jaarrekeningcontrole*" geven wij onze mening over de kwaliteit van het resultaat en significante transacties en/of ongebruikelijke mutaties op de balans of het overzicht van baten en lasten.

De paragraaf "*Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle*" van het hoofdstuk "*Uitkomsten jaarrekeningcontrole*" biedt informatie over de gesignaleerde kernpunten van de controle en overige punten.

In de paragrafen daarna gaan we in op onze onafhankelijkheid en op onze

conclusie met betrekking tot het jaarverslag.

De bijlagen bevatten informatie over onze werkwijze, de reikwijdte van de accountantscontrole en de inzet van deskundigen, de communicatie met u en het management, de kwaliteit van de interne beheersorganisatie en controleverschillen.

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door onze beroepsgroep NBA, de politiek en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid, ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van het voeren van een open en eerlijke dialoog met u als lid van de Begeleidingscommissie Accountant (BCA) en Provinciale Staten. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces en van de corporate governance als geheel.

Het concept van dit verslag hebben wij op donderdag 15 maart 2018 besproken met de portefeuillehouder financiën en de directeur-secretaris.

Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

D.E. Engwerda

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage	4	Wensen en aandachtspunten	24
Uitkomsten jaarrekeningcontrole: <ul style="list-style-type: none">▶ Onze analyse van het resultaat 2017▶ Onze analyse van de financiële positie 2017▶ Onze analyse van de gehanteerde grondslagen▶ Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle	5	Bijlagen	
		Totaal aantal pagina's in dit rapport:	39
Kwaliteit beheersorganisatie: <ul style="list-style-type: none">▶ Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override▶ Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's▶ Bevindingen interne beheersing▶ Automatisering	18		
Rechtmatigheidsbeheer	21		

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Goedkeurend oordeel ten aanzien van getrouwheid	Wij hebben op donderdag 29 maart 2018 een goedkeurende controleverklaring verstrekt bij de jaarrekening 2017 met betrekking tot de getrouwheid. Dit betekent dat de jaarrekening 2017 van de provincie Drenthe een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva per 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
Goedkeurend oordeel ten aanzien van rechtmatigheid	Tevens hebben wij op donderdag 29 maart 2018 bij de jaarrekening 2017 een goedkeurende verklaring verstrekt met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de in de jaarrekening 2017 van de provincie Drenthe verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen.
Bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de in de WNT-verantwoording van de provincie Drenthe gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT. Wij hebben vastgesteld dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf " <i>Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle</i> " van het hoofdstuk " <i>Uitkomsten jaarrekeningcontrole</i> ".
Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2017. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de overige specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Ongecorrigeerde controleverschillen	In totaal resteren in de jaarrekening 2017 ongecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot getrouwheid van € 680.000 negatief. Het totaalbedrag van de geconstateerde financiële rechtmatigheidsfouten bedraagt € 395.000. Voor een totaaloverzicht van de ongecorrigeerde controleverschillen verwijzen wij naar het hoofdstuk "Controleverschillen" in de bijlage. De geconstateerde financiële rechtmatigheidsfouten hebben betrekking op onrechtmatige inkopen en aanbestedingen.
Jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met het BBV en bevat geen materiële inconsistenties met de jaarrekening	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en het jaarverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de provincie en haar omgeving geen materiële onjuistheden bevat.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2017

Voordelig resultaat van € 21,6 miljoen

Het gerealiseerd resultaat (resultaat na begrote mutaties in reserves) over het jaar 2017 bedraagt € 21,6 miljoen voordelig ten opzichte van een begroot resultaat van € nihil.

Het resultaat over 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven:

Resultaat 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting			
Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting 2017	Realisatie 2017	Afwijking
Totale lasten	263.957	279.919	(15.962)
Totale baten	251.502	289.107	37.606
Totaal saldo van baten en lasten	(12.456)	9.188	21.644
Begrote stortingen in reserves	103.908	103.908	-
Begrote onttrekkingen aan reserves	116.364	116.364	-
Gerealiseerd resultaat	-	21.644	21.644

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de afwijkingen welke tot het rekeningresultaat van € 21,6 miljoen voordelig leiden. Wij zijn van mening dat de afwijkingen ten opzichte van de begroting toereikend zijn toegelicht.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2017

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2017 is gevoerd.

Beschikbare incidentele en structurele weerstandscapaciteit

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarrekening 2017 wordt ten aanzien van de beschikbare weerstandscapaciteit onderscheid gemaakt in de incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de risicoreserve en de vrije ruimte in de algemene reserve. De structurele weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe bestaat voornamelijk uit de onbenutte belastingcapaciteit van de opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de post onvoorzien.

De beschikbare weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe kan, op basis van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag, als volgt worden samengevat:

Beschikbare weerstandscapaciteit (in duizenden euro's)	2017	2018	2019	2020
Incidentele weerstandscapaciteit	30.996	30.996	30.996	30.996
Structurele weerstandscapaciteit	12.137	12.527	13.014	13.138

Minimaal benodigde weerstandscapaciteit € 20,6 miljoen

Voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is door de provincie een risico-inventarisatie uitgevoerd. Uit deze risico-inventarisatie zijn 47 (2016: 48) risico's gebleken, met een totale impact (zonder rekening te houden met de kans van voordoen) van € 51,0 miljoen (2016: € 52,0 miljoen). In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de 10 belangrijkste risico's opgenomen, welke 83% van het totaal van de risico's vertegenwoordigen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2017

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Op basis van de onderkende risico's en bijbehorende beheersingsmaatregelen is een risico-simulatie uitgevoerd, waaruit blijkt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van circa € 20,6 miljoen (2016: € 20,5 miljoen). Dit betekent dat de beschikbare (incidentele) weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe voldoende is om deze risico's op te kunnen vangen.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft goed inzicht in het weerstandsvermogen

Wij zijn van mening dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een goed inzicht geeft in het beleid van de provincie Drenthe ten aanzien van het weerstandsvermogen, de risico's waar uw provincie mee kan worden geconfronteerd en hoe deze worden beheerst en de beschikbare middelen (beschikbare weerstandscapaciteit) om de risico's af te dekken, indien de risico's op grond van het beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen niet op andere wijze kunnen worden opgevangen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Kwaliteit jaarverslag

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de provinciewet en het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd.

Eerste toepassing of stelselwijziging

Omdat de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten als gevolg van de vernieuwing van het BBV voor 2017 geen gevolgen hebben voor grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de provincie Drenthe, is in de jaarrekening 2017 van de provincie Drenthe geen sprake van de eerste toepassing van nieuwe standaarden. Dit betekent eveneens dat de provincie Drenthe in de jaarrekening 2017 de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling consistent met voorgaand jaar toegepast, waardoor geen sprake is van stelselwijzigingen.

Materiële alternatieve verwerkingwijzen

Het college van Gedeputeerde Staten heeft in de jaarrekening 2017 de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gevolgd. Dit betekent dat geen materiële alternatieve verwerkingwijzen zijn gehanteerd.

Verslaggeving over ongebruikelijke transacties/controversiële aangelegenheden/nieuwe ontwikkelingen

Wij hebben geen (indicaties voor) ongebruikelijke transacties en/of controversiële aangelegenheden in de jaarrekening 2017 geconstateerd. Het college van Gedeputeerde Staten heeft ons eveneens middels de bevestiging bij de jaarrekening bevestigd dat hiervan geen sprake is.

Significante schattingsposten

Voor een nadere toelichting op onze werkzaamheden ten aanzien van de significante schattingsposten in de jaarrekening van de provincie Drenthe, verwijzen wij naar de paragraaf "*Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle*" van dit hoofdstuk.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Voorzieningen voor groot onderhoud (Depot) Drents Museum en Provinciehuis

Voorzieningen voor Drents Museum en Depot Drents Museum (totaalbedrag € 453.000) voldoen niet aan voorwaarden notitie Materiële vaste activa

In de jaarrekening 2017 heeft de provincie Drenthe voorzieningen voor groot onderhoud opgenomen om de kosten van het groot onderhoud van het Drents Museum, het Depot Drents Museum en het provinciehuis over meerdere begrotingsjaren te egaliseren. Deze voorzieningen kunnen als volgt nader worden gespecificeerd:

Voorzieningen groot onderhoud (bedragen x €1.000)	2017	2016
Voorziening groot onderhoud Drents Museum	365	342
Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	88	73
Voorziening groot onderhoud provinciehuis	1.429	1.426
Totaal	1.882	1.841

In december 2017 heeft de Commissie BBV de notitie Materiële vaste activa uitgebracht, waarin een aantal stellige uitspraken zijn opgenomen met betrekking tot de opname en verwerking van voorzieningen voor groot onderhoud. De belangrijkste hiervan voor de provincie Drenthe betreft dat een voorziening voor groot onderhoud alleen kan worden opgenomen op basis van een recent beheerplan van maximaal vijf jaar oud. Deze vijf jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, waarvan gemotiveerd van kan worden afgeweken. Een gemotiveerde afwijking houdt in dat deze motivatie is geautoriseerd door Provinciale Staten en verantwoord is in de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' van de begroting en jaarstukken. Tussentijdse bijstelling van het beheerplan binnen de vijf jaarstermijn is verplicht, indien een belangrijke afwijking is opgetreden in de staat van het onderhoud.

In 2017 heeft de provincie het beheerplan 2012-2036 van het provinciehuis geactualiseerd naar de periode 2018-2042, waarbij alle technische en bouwkundige installaties en de werkzaamheden hiervoor opnieuw zijn gepland en het prijspeil is geactualiseerd. Hiermee wordt voldaan aan de nieuwe vereisten in de notitie Materiële vaste activa van de Commissie BBV.

De beheerplannen voor het Drents Museum (2012 - 2036) en het Depot Drents Museum (2012 - 2036) zijn in 2017 echter niet geactualiseerd, waardoor deze beheerplannen ouder zijn dan vijf jaar. Wij hebben begrepen dat de provincie het voornemen heeft deze beheerplannen in 2018 te actualiseren, in lijn met de actualisatie van het beheerplan voor het provinciehuis. Omdat de provincie verwacht dat de kosteninschattingen in de nieuwe beheerplannen voor het Drents Museum en Depot Drents Museum niet significant zullen afwijken van de huidige beheerplannen, is de provincie van mening dat deze beheerplannen nog als basis kunnen dienen voor de ultimo 2017 opgenomen voorzieningen voor groot onderhoud van het Drents Museum en Depot Drents Museum. In overeenstemming met de notitie "Materiële vaste activa" van de Commissie BBV wordt Provinciale Staten om deze reden in de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' van de jaarstukken 2017 expliciet gevraagd om van deze richttermijn af te wijken. Wij kunnen ons vinden in deze overwegingen van de provincie.

Tot slot hebben wij vastgesteld dat de kostenramingen voor de voorzieningen groot onderhoud aanvaardbaar zijn. Dit betekent dat de voorzieningen voor groot onderhoud ultimo 2017 juist en volledig en in overeenstemming met de notitie "Materiële vaste activa" van de Commissie BBV worden verantwoord.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering verstrekte leningen, waaronder revolverende leningen

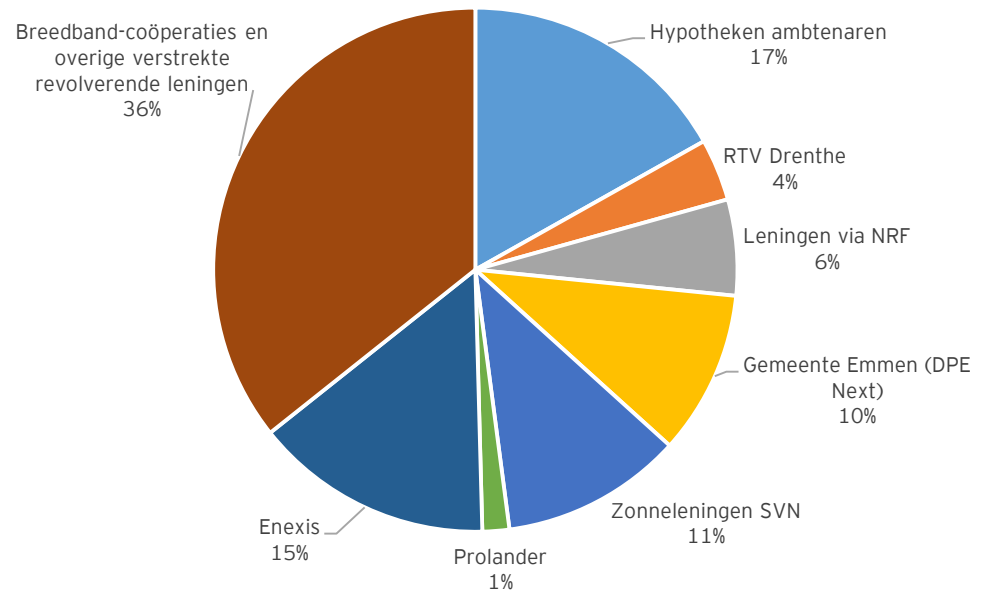
Verstrekte leningen aan openbare lichamen en overige langlopende leningen van in totaal € 130,2 miljoen worden ultimo 2017 juist gewaardeerd

Ultimo 2017 heeft de provincie Drenthe voor een totaalbedrag van € 130,2 miljoen aan leningen verstrekt aan derde partijen. De samenstelling van de verstrekte leningen kan als volgt nader worden weergegeven:

Omschrijving (bedragen x €1.000)		2017	2016
Leningen aan openbare lichamen	Verstrekte leningen aan gemeenten	47.000	47.000
	Overige langlopende leningen		
	Verstekte geldleningen	56.338	44.950
	Obligaties/deposito's	26.877	38.801
Totaal		130.215	130.751

De afname van de obligaties/deposito's van € 38,8 miljoen naar € 26,9 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2017 een tweetal obligaties zijn afgelopen voor een totaalbedrag van € 12,3 miljoen. De toename van de verstrekte geldleningen van € 45,0 miljoen naar € 56,3 miljoen wordt met name veroorzaakt door de uitbetaling van tranches van verstrekte leningen aan breedbandcoöperaties voor een bedrag van € 14,1 miljoen en de verstrekking van leningen via het Nationaal Restauratiefonds voor een bedrag van € 2,0 miljoen.

De verstrekte geldleningen van in totaal € 56,3 miljoen kunnen als volgt nader worden uitgesplitst:

Wij hebben vastgesteld dat alle leningnemers in 2017 aan hun rente- en aflossingsverplichtingen hebben voldaan. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de provincie een adequate analyse heeft gemaakt van de inbaarheid van de verstrekte geldleningen ultimo 2017, welke wij hebben getoetst. Hieruit zijn geen bevindingen gebleken. Dit betekent dat de verstrekte leningen ultimo 2017 juist worden gewaardeerd.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering deelneming N.V. NOM

Deelneming in N.V. NOM van € 21,5 miljoen ultimo 2017 juist gewaardeerd

Onder de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen van de post financiële vaste activa in de jaarrekening is onder meer de deelneming in de Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (N.V. NOM) van de provincie Drenthe opgenomen. Ultimo 2017 bedraagt de boekwaarde (en verkrijgingsprijs) van het aandelenbelang van de provincie Drenthe (16,66%) € 21,5 miljoen. Het aandelenbelang van de provincie Drenthe is primair in 2016 tot stand gekomen middels de overname van 16,65% van de aandelen van N.V. NOM van het Ministerie van Economische Zaken (EZ). De overnameprijs van € 21,5 miljoen was gebaseerd op de intrinsieke waarde van N.V. per 1 januari 2016, gecorrigeerd voor de benaderde marktwaarde van de participaties, daar deze in de jaarrekening van N.V. NOM tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde worden gewaardeerd.

In 2017 heeft de provincie Drenthe geconstateerd dat de benaderde marktwaarde van de participaties van N.V. NOM is gedaald ten opzichte van de overnamedatum. Hiermee is sprake van een indicatie voor een bijzondere waardevermindering van het aandelenbelang in N.V. NOM. Uit een nadere analyse is gebleken dat de benaderde marktwaarde van de participaties van N.V. NOM weliswaar is gedaald, maar dat geen sprake is van een bijzondere waardevermindering, mede omdat met het ministerie van EZ afspraken zijn gemaakt over de verrekening van waardemutaties na de overnamedatum. Deze afspraken zijn vastgelegd in het addendum op de koopovereenkomst d.d. 16 november 2016. Deze afspraken zijn door de provincie in aanmerking genomen bij de analyse of de marktwaarde van de aandelen in de NOM ultimo 2017 lager is dan de verkrijgingsprijs van de aandelen.

Uit deze analyse van de provincie Drenthe is gebleken dat de marktwaarde van de aandelen in de NOM ultimo 2017 niet lager is dan de verantwoorde verkrijgingsprijs van € 21,5 miljoen.

Dit betekent dat het aandelenbelang in N.V. NOM van ultimo 2017 € 21,5 miljoen juist is gewaardeerd. Wij hebben vastgesteld dat gemaakte afspraken met het Rijk welke relevant zijn voor de waardering van de deelneming in N.V. NOM toereikend zijn toegelicht in de toelichting op de financiële vaste activa in de jaarrekening.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering obligaties	Verantwoording van POP3-subsidies
Disagio op aangehouden obligaties ten onrechte niet afgeschreven voor een bedrag van € 375.000	Cofinanciering van EU verantwoord als opbrengst bij afgifte van de subsidiebeschikking terwijl provincie formeel gezien geen recht heeft
<p>Ultimo 2017 bedraagt de boekwaarde van de door de provincie Drenthe aangehouden obligaties circa € 26,9 miljoen. De provincie Drenthe hanteert als grondslag voor de verwerking van het disagio op de aangehouden obligaties dat disagio pas wordt gerealiseerd bij verkoop van een obligatie. Op grond van de geldende verslaggevingsregels - het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) - dient disagio over de looptijd van de obligatie te worden afgeschreven. Ultimo 2017 bedraagt het ten onrechte nog niet verwerkte (c.q. gerealiseerde) (en in voorgaande jaren opgebouwde) disagio € 375.000.</p> <p>Dit bedrag is in voorgaande jaren opgebouwd en zou op grond van het BBV vrij moeten vallen ten gunste van het resultaat. Het disagio is als onderdeel van de verkrijgingsprijs opgenomen onder de post overige langlopende leningen in de jaarrekening. Dit betekent dat deze post feitelijk voor een bedrag van € 375.000 te laag wordt verantwoord en dat het vermogen van de provincie Drenthe voor hetzelfde bedrag te laag wordt verantwoord. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de provincie Drenthe voorgaande methodiek al jaren toepast.</p> <p>In de definitieve jaarrekening 2017 is het ten onrechte nog niet verwerkte disagio op de aangehouden obligaties voor een bedrag van in totaal € 375.000 door de provincie gecorrigeerd. Dit betekent dat de aangehouden obligaties van in totaal € 26,9 miljoen ultimo 2017 juist worden gewaardeerd.</p>	<p>Uit de jaarrekening 2017 blijken diverse overschrijdingen van de actuele begroting als gevolg van verstrekte POP-3 subsidies, waaronder een overschrijding van € 11,5 miljoen van het beschikbare budget voor uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, een overschrijding van € 11,0 miljoen van het beschikbare budget voor versterking van de landbouw en agribusiness; en een overschrijding van € 1,5 miljoen van het beschikbare budget voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).</p> <p>Deze budgetoverschrijdingen worden met name veroorzaakt doordat verstrekte projectsubsidies bij afgifte van de subsidiebeschikking als last worden verantwoord, terwijl deze veelal over een aantal jaren worden uitgevoerd. De budgetoverschrijdingen worden veelal gecompenseerd door cofinanciering door de EU, waarvoor vorderingen zijn opgenomen in de jaarrekening en door bijdragen uit de reserve EU-cofinanciering. Hierbij dient opgemerkt te worden dat formeel gezien pas aanspraak kan worden gemaakt op de EU-cofinanciering wanneer de subsidieprojecten zijn afgerond.</p> <p>Uit een analyse van de provincie Drenthe is gebleken dat in de afgelopen jaren geen van de projecten waarvoor een POP3-subsidie (met Europese cofinanciering) is verstrekt, uiteindelijk niet is gerealiseerd. Om deze reden is de provincie Drenthe van mening dat bij verstrekking van een POP3-subsidie, de Europese cofinanciering hiervoor eveneens is gerealiseerd. Dit betekent dat, in overeenstemming met het matching-beginsel, naast de last voor de verstrekte POP3-subsidie, ook de bate voor de Europese cofinanciering dient te worden verantwoord in de jaarrekening.</p> <p>Wij kunnen ons vinden in deze overwegingen van de provincie.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Verwerking verstrekte NEDAB-subsidie aan Groningen Airport Eelde N.V.	Verantwoording van bijdragen van derden
Doorbelasting kosten naar andere aandeelhouders terecht niet verwerkt in de jaarrekening 2017	Verantwoording van bijdragen van derden in projecten en investeringen in materiële activa vindt niet conform de verslaggevingsregels plaats
<p>In juli 2017 heeft de provincie Drenthe een subsidie verstrekt aan Groningen Airport Eelde N.V. (GAE) van € 1,25 miljoen als bijdrage in de zogenaamde NEDAB-kosten (kosten die samenhangen met de handhaving van de openbare orde en veiligheid) voor het jaar 2017. Deze subsidieverstrekking maakt onderdeel uit van de door Provinciale Staten gekozen beleidsoptie 'Investerings; toegangspoort voor Noord-Nederland' voor de toekomst van GAE. Uit de Strategische Verkenning Toekomst GAE is gebleken dat de NEDAB-kosten behorende bij de gekozen beleidsoptie over de periode 2017-2026 maximaal € 30 miljoen bedragen. De maximale bijdrage van de provincie Drenthe in de NEDAB-kosten gedurende deze periode is vastgesteld op € 9,0 miljoen, zijnde 30% van de begrote kosten en in lijn met het aandelenbelang van de provincie (eveneens 30%). Door de provincie Groningen is voor het jaar 2017 eveneens een subsidie van € 1,25 miljoen verstrekt als bijdrage in de NEDAB-kosten.</p> <p>De aandeelhouders van GAE hebben afgesproken dat de provincies Drenthe en Groningen de door GAE over het jaar 2017 benodigde NEDAB-kosten subsidiëren en dat deze tussen alle aandeelhouders onderling verrekend zullen worden gedurende de periode 2018 - 2026. Omdat deze afspraken nog niet zijn geformaliseerd, is in de jaarrekening 2017 geen vordering opgenomen op de andere aandeelhouders als bijdrage in de door de provincie Drenthe verstrekte NEDAB-subsidie van € 1,25 miljoen. Op basis van de door de provincie Drenthe verstrekte subsidiebeschikking en de beschikbare documentatie omtrent de gemaakte afspraken, kunnen wij ons hierin vinden.</p>	<p>Op grond van de geldende verslaggevingsregels (het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten; BBV) dienen bijdragen van derden in (exploitatie) projecten of investeringen in materiële vaste activa naar rato van realisatie van het project of actief (dus naar rato van realisatie van de subsidiabele kosten) te worden verantwoord als opbrengst. Als gevolg van de wijzigingen in het BBV voor de jaarrekening 2017 dienen ontvangen bijdragen van derden in mindering te worden gebracht op de boekwaarde van de activa. Deze werkwijze is overigens reeds door de provincie toegepast in de afgelopen jaren.</p> <p>Wij hebben geconstateerd dat de bijdragen van derden in projecten en investeringen in materiële vaste activa echter veelal op kasbasis lijken te worden verantwoord. Uit de jaarrekening 2017 blijkt bijvoorbeeld een voordeel van € 0,9 miljoen op de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland als gevolg van de ontvangst van een EU-LIFE subsidie van € 1,2 miljoen voor het project Oude Willem, omdat deze reeds in 2017, in plaats van 2018 is ontvangen. Daarnaast is bij diverse investeringskredieten tussentijds sprake van kredietoverschrijdingen (bijv. N386:Mooi zo, Veilig zo De Groeve (kredietoverschrijding € 0,7 miljoen) en N34 aansluiting Exloo "aanleg ongelijkvloerse kruising" (kredietoverschrijding € 1,2 miljoen)), omdat geen rekening is gehouden met de bijdragen van derden in deze investeringsprojecten.</p> <p>In de definitieve jaarrekening 2017 heeft de provincie Drenthe deze verantwoordingswijze aangepast. Als gevolg hiervan heeft per saldo een correctie op de post materiële vaste activa van € 1,8 miljoen plaatsgevonden. Wij hebben vastgesteld dat de post materiële vaste activa na deze correctie juist wordt verantwoord en juist wordt gewaardeerd.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Verantwoording van verstrekte subsidies door het SNN	Verantwoording van opbrengsten uit hoofde van de grondwaterheffing
Namens de provincie verstrekte subsidies door het SNN juist en rechtmatig verantwoord in de jaarrekening, na correctieve van de lasten van € 3,4 miljoen	Opbrengsten uit hoofde van de grondwaterheffing niet conform stelsel van baten en lasten verwerkt; gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening
<p>De provincie Drenthe heeft de uitvoering van enkele subsidieregelingen gemandateerd aan het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Dit betreft voor 2017 onder meer de subsidieregelingen Vierkant voor Werk, Versneller Innovatieve Ambities (VIA), Zonnelingen, Ruimte voor Ontwikkeling en het Regionaal Sectorplan vrijetijdssector Drenthe. De door het SNN namens de provincie Drenthe verstrekte subsidies worden periodiek middels een factuur door het SNN in rekening gebracht. Daarnaast worden de uitvoeringskosten van het SNN periodiek in rekening gebracht aan de provincie Drenthe.</p> <p>Wij hebben geconstateerd dat de provincie Drenthe de lasten uit hoofde van de subsidieregelingen Vierkant voor Werk en Versneller Innovatieve Ambities conform de door SNN in rekening gebrachte bedragen heeft verantwoord. Het SNN heeft echter deze bedragen in 2017 nog niet volledig besteedt, waardoor de lasten in de (concept) jaarrekening van de provincie Drenthe voor een bedrag van in totaal € 3,4 miljoen te hoog worden verantwoord. In de definitieve jaarrekening 2017 heeft de provincie Drenthe dit controleverschil gecorrigeerd.</p> <p>Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de provincie geen afspraken gemaakt met het SNN over de wijze waarop deze verantwoording dient af te leggen over de rechtmatige uitvoering van de subsidieregelingen. Om deze reden hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd bij het SNN om de rechtmatigheid van deze verstrekte subsidies vast te stellen. Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de door het SNN namens de provincie verstrekte subsidies in overeenstemming met de door Provinciale Staten vastgestelde verordeningen zijn verstrekt. De subsidies welke namens de provincie Drenthe door het SNN zijn verstrekt worden derhalve in de jaarrekening 2017 juist en rechtmatig verantwoord.</p>	<p>De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. De opbrengsten uit hoofde van de grondwaterheffing worden om deze reden toegevoegd aan de voorziening grondwaterheffing; daarnaast worden jaarlijks de lasten onttrokken uit deze voorziening.</p> <p>Wij hebben geconstateerd dat de over 2017 verantwoorde opbrengst uit hoofde van de grondwaterheffing voor € 197.000 betrekking heeft op het vierde kwartaal van 2016. Daarnaast werd over het vierde kwartaal van 2017 geen opbrengst verantwoord. Wij hebben begrepen dat dit wordt veroorzaakt doordat de grondwaterheffing per kwartaal achteraf in rekening wordt gebracht. Omdat opbrengsten op basis van de geldende verslaggevingsregels van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moeten worden verantwoord in het jaar waarop deze betrekking hebben, worden de opbrengsten over 2017 te laag verantwoord. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat indien deze methodiek jaarlijks consequent wordt toegepast, de invloed op de verantwoorde opbrengst over het boekjaar naar verwachting beperkt is, maar dat de opbrengst-verantwoording wel consequent 1 kwartaal achterloopt.</p> <p>In de definitieve jaarrekening 2017 heeft de provincie Drenthe deze systematiek gewijzigd, wat in de jaarrekening 2017 leidt tot een aanvullende bate over het vierde kwartaal van 2017 van € 194.000. De opbrengsten uit hoofde van de grondwaterheffing worden hiermee in de definitieve jaarrekening 2017 in overeenstemming met de geldende verslaggevingsregels verantwoord.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Afronding Innovatief Actieprogramma 2010 - 2012	Naleving Europese aanbestedingsregels en provinciaal inkoop- en aanbestedingsbeleid
Afboeking rekening-courantvordering inzake het Innovatief Actieprogramma Drenthe 2010 - 2012 onterecht verwerkt in 2017 in plaats van 2016	Totaalbedrag onrechtmatige inkopen en aanbestedingen over 2017 bedraagt € 395.000
<p>In 2017 heeft de provincie geconstateerd dat nog een rekening-courantvordering van € 680.000 was opgenomen in de financiële administratie inzake het Innovatief Actieprogramma Drenthe 2010 - 2012 (IAD), welke in 2016 reeds volledig (financieel) is afgerond en waarvoor in 2016 eveneens een vaststellingsbeschikking van de hiervoor verkregen subsidie van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland is ontvangen. Omdat dit project reeds volledig is afgerond, is deze rekening-courant vordering in de jaarrekening 2017 volledig afgeboekt. Gezien dit project reeds in 2016 volledig is afgesloten, had deze afboeking feitelijk in de jaarrekening 2016 verwerkt moeten worden.</p>	<p>Uit de controle op de inkopen en aanbestedingen over 2017 is gebleken dat een vijftal inkopen in 2017 niet voldoen aan de relevante wet- en regelgeving met betrekking tot inkopen en aanbesteden. Voor de provincie Drenthe betreffen dit de Europese aanbestedingsregels, de nationale Aanbestedingswet en het provinciale inkoop- en aanbestedingsbeleid.</p>
<p>Omdat sprake is van een niet-materiële fout, is deze niet gecorrigeerd in de beginbalans, maar verantwoord in het overzicht van baten en lasten over 2017. Wij kunnen ons vinden in deze verwerkingwijze, maar hebben deze fout wel meegenomen in ons overzicht met controleverschillen.</p>	<p>In alle gevallen is niet voldaan aan het provinciale inkoop- en aanbestedingsbeleid. De totale rechtmatigheidsfout over 2017 bedraagt € 395.000. Wij hebben dit bedrag meegenomen in ons overzicht met controleverschillen.</p>
	<p>Wij adviseren het college van Gedeputeerde Staten maatregelen te treffen om de rechtmatigheid van inkopen en aanbestedingen preventief te waarborgen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar onze aanbevelingen omtrent het proces inkopen en aanbestedingen in onze managementletter d.d. 15 januari 2018.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wijzigingen in de jaarstukken als gevolg van de vernieuwing van het BBV

Wijzigingen als gevolg van de vernieuwing van het BBV adequaat verwerkt in de jaarstukken 2017

De in 2015 gepubliceerde wetwijziging aangaande de vernieuwing van het BBV leidt tot een aantal wijzigingen in de jaarstukken 2017. De belangrijkste wijzigingen voor de provincie Drenthe zijn:

Jaarverslag

- ▶ De programmaverantwoording dient naast de verantwoording over de realisatie van de programma's en de overzichten van de algemene dekkingsmiddelen ook een verantwoording van de kosten van overhead te bevatten.
- ▶ Binnen de paragraaf lokale heffingen dient u inzicht te geven in de berekening van de tarieven van heffingen en de mate van kostendekkendheid.
- ▶ Binnen de paragraaf financiering dient u inzicht te geven in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte. Ten aanzien van de eerste drie punten adviseren wij u aan te sluiten op het renteschema, zoals opgenomen in de notitie rente.
- ▶ Binnen de paragraaf verbonden partijen dient u de lijst van verbonden partijen op te delen in:
 - ▶ gemeenschappelijke regelingen;
 - ▶ vennootschappen en coöperaties;
 - ▶ stichtingen en verenigingen;
 - ▶ overige verbonden partijen.

Tevens dienen per verbonden partij de eventuele risico's voor de financiële positie van de provincie Drenthe toegelicht te worden.

Jaarrekening

- ▶ Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening dient de gerealiseerde kosten van de overhead te bevatten. De gerealiseerde kosten van de overhead dienen te voldoen aan de voorwaarden zoals de commissie BBV stelt in haar notitie Overhead.
- ▶ Voor de categorie "Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut" vervalt de keuzemogelijkheid tot het wel of niet activeren. Deze investeringen dienen met ingang van 2017 te worden geactiveerd. Tevens is het niet langer toegestaan om reserves direct hierop in mindering te brengen of versneld af te schrijven. Dit is nog wel toegestaan op investeringen van voor 1 januari 2017.
- ▶ Bijdragen van derden aan materiële vaste activa moeten met ingang van 1 januari 2017 in mindering gebracht worden op de boekwaarde van het actief. Dit was tot 2017 een keuzemogelijkheid.

Verwerking in de jaarstukken 2017 van de provincie Drenthe

Wij hebben vastgesteld dat bovenstaande wijzigingen adequaat zijn verwerkt in de jaarstukken 2017 van de provincie Drenthe. Hierbij merken wij wel op dat in de toelichting op de jaarrekening een kwalitatieve toelichting op de kosten van overhead is opgenomen, waarbij wordt aangegeven dat deze - conform de begroting 2017 - zijn verantwoord in het programma Middelen. Voor komend jaar adviseren wij de kosten van overhead wel separaat op te nemen in het overzicht van baten en lasten.

Daarnaast hebben wij geconstateerd dat de gevolgen van de vernieuwing van het BBV nog niet zijn verwerkt in de financiële verordening (2012) van de provincie Drenthe. Wij hebben begrepen dat inmiddels wordt gewerkt aan de actualisatie van de financiële verordening, waarin de gevolgen van de vernieuwing van het BBV worden meegenomen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wet Normering Topinkomens (WNT)	SiSa
Over 2017 voldaan aan de WNT; toelichting op de WNT in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen	Geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage
<p>Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.</p> <p>Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.</p> <p>In het kader van de jaarrekening 2017 heeft de provincie een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen de organisatie. Tevens heeft de provincie vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft de provincie opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.</p>	<p>Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2017. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:</p> <ul style="list-style-type: none">▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is. <p>Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.</p> <p>De SiSa-bijlage dient door uw provincie samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.</p> <p>In bijlage 3 bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. De provincie kan deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.</p>

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override

Fraude en de naleving van wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij Provinciale Staten als bij het college van Gedeputeerde Staten. Het is van belang dat het college, onder toezicht van Provinciale Staten, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft. In onze controle hebben wij aandacht besteed aan de volgende frauderisico's:

Gesignaleerde frauderisico's	Op frauderisico's gerichte beheersingsmaatregelen	Systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en bijbehorende bevindingen
Doorbreking van de beheersmaatregelen door het management bij de totstandkoming van de significante schattingsposten in de jaarrekening van de provincie Drenthe	Interne review van de uitgangspunten en aannames van schattingsposten in de jaarrekening.	Detailcontrole van de aannames en uitgangspunten ten aanzien van de significante schattingsposten in de jaarrekening van de provincie Drenthe.

Naleving wet- en regelgeving en overige

Wij informeren Provinciale Staten over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving of statuten, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin Provinciale Staten in staat is haar taken te vervullen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's

Corruptie-en omkopingsrisico's

Uw provincie maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur, et cetera). Om deze reden hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen. Corruptie is een wereldwijd probleem, waarbij het ook uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw provincie te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle) werkzaamheden van de accountant verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. De provincie Drenthe beschikt over beschreven procedures ten aanzien van de samenwerking met derden en een intern inkoop en aanbestedingsbeleid aangevuld met trainingen voor de juiste mindset van de medewerkers. Zichtbare monitoring op de werking en naleving van dit beleid, is een aandachtspunt voor uw organisatie.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:

- ▶ Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en het provinciale inkoop- en aanbestedingsbeleid zijn aanbesteedt.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de provincie ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of aan alle grondaankopen en -verkopen door de provincie een taxatie door een onafhankelijk taxateur ten grondslag ligt.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn, met uitzondering van de geconstateerde financiële rechtmatigheidsfouten ten aanzien van de inkopen en aanbestedingen (zie hoofdstuk "*Uitkomsten jaarrekeningcontrole*") geen bijzonderheden gebleken.

Kwaliteit beheersorganisatie

Bevindingen interne beheersing

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2017 van uw provincie hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw provincie, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Bevindingen interne beheersing

In onze managementletter 2017, uitgebracht op 15 januari 2018, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2017 opgenomen. Over het algemeen constateren wij dat de provincie Drenthe onze aanbevelingen en bevindingen voortvarend oppakt. Wij zullen u in onze managementletter 2018 informeren over de opvolging van onze bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van onze tussentijdse controle 2017.

Automatisering

In onze managementletter 2017 d.d. 15 januari 2018 hebben wij u geïnformeerd over onze bevindingen ten aanzien van IT governance, informatiebeveiliging en de uitkomsten van onze IT-auditwerkzaamheden.

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. Wij hebben overigens begrepen dat de provincie aan een derde partij een opdracht tot onderzoek omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking heeft verstrekt. Onze jaarrekeningcontrole heeft echter geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door Provinciale Staten geautoriseerde begroting. Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting:

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee in het oordeel	Rechtmatig, telt mee in het oordeel
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur Totaal € 1.508.000	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast is sprake van kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	V	
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer Totaal € 1.566.000	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast is sprake van kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	V	
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer Totaal € 11.344.000	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast is sprake van kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	V	
Programma 6. Cultuur Totaal € 300.000	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast is sprake van kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	V	
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving Totaal € 9.793.000	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaand beleid, maar niet tijdig konden worden gesignaleerd. Daarnaast is sprake van kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	V	

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma. Het college stelt uw Staten voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2017. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door Provinciale Staten geautoriseerde kredieten. Wij hebben geen overschrijdingen op investeringsniveau ten opzichte van de gevoteerde kredieten geconstateerd.

Mutaties reserves

De (begrote) mutaties in de reserves conform het overzicht van baten en lasten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen (€ 1.000)	Begroting na wijziging	Rekening 2017	Afwijking
Dotaties	103.908	103.908	-
Onttrekkingen	(116.364)	(116.364)	-
Per saldo	(12.456)	(12.456)	-

Voor een nadere toelichting op de stortingen en onttrekkingen aan de reserves verwijzen wij naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017. Wij hebben vastgesteld dat de stortingen en onttrekkingen aan de reserves rechtmatig hebben plaatsgevonden.

Bevindingen ten aanzien van het voorwaardencriterium

Voor onze bevindingen ten aanzien van het voorwaardencriterium (waaronder de rechtmatigheid van de inkoop en aanbestedingen) verwijzen wij naar de paragraaf "Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle" van het hoofdstuk "Uitkomsten jaarrekeningcontrole".

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw provincie heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf "*Weerstandsvormogen en risicobeheersing*" van het jaarverslag. Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de provincie Drenthe betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

Wensen en aandachtspunten

Aandachtspunten van Provinciale Staten

Aandachtspunten van Provinciale Staten

Provinciale Staten heeft de mogelijkheid ons aandachtspunten mee te geven in het kader van onze controle. Aan de specifieke onderwerpen die de Staten ons meegeven besteden wij in onze controle en rapportering meer aandacht dan noodzakelijk zou zijn voor onze reguliere jaarrekeningcontrole. Dit doen wij door het houden van interviews en het beoordelen van specifieke informatie. Uitgangspunt daarbij is een beoordeling op hoofdlijnen, zodat Provinciale Staten vanuit haar controlerende taak kan bepalen of nader onderzoek naar deze onderwerpen gewenst is.

Voor 2017 heeft Provinciale Staten ons de volgende aandachtspunten meegegeven rondom de uitzettingen (verstrekke leningen, deposito's, et cetera):

- ▶ Is het treasury-proces rondom de uitzettingen van de provincie Drenthe adequaat ingericht?
- ▶ Op welke wijze houdt de provincie Drenthe toezicht op de uitzettingen en worden de risico's adequaat beheerst?

In onze managementletter d.d. 15 januari 2018 hebben wij u reeds gerapporteerd omtrent bovenstaande aandachtspunten. Voor een nadere toelichting op onze bevindingen ten aanzien van de (waardering van de) uitzettingen van de provincie in de jaarrekening 2017, verwijzen wij naar de paragraaf "Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle" van dit hoofdstuk.

Bijlagen

Controleaanpak

Jaarverslag

Onafhankelijkheid

Verklaring van verantwoordelijkheden

Controleverschillen

SiSa-bijlage

Bijlage - Controleaanpak

Controleaanpak en -uitvoering

Controleaanpak en - uitvoering

Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de verbijzonderde interne controlefunctie en andere accountants en de ingeschakelde experts.

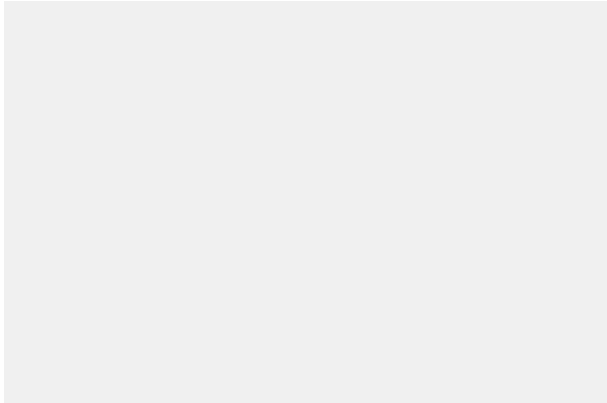
Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management en de Begeleidingscommissie Accountant over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2017 onderkend:

- ▶ financiële positie (paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing) en kwaliteit resultaat;
- ▶ schattingen en toelichtingen in de jaarrekening, waaronder de waardering van de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, waardering van de verstrekte langlopende leningen en de juistheid en volledigheid van de opgenomen voorzieningen;
- ▶ naleving van de geldende wet- en regelgeving omtrent inkopen en aanbesteden (rechtmatigheid van de inkopen en aanbestedingen over 2017);
- ▶ naleving Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en juistheid/volledigheid van de vereiste toelichting uit hoofde van de WNT.

Wij rapporteren u over onze werkzaamheden en bevindingen ten aanzien van onze aandachtspunten in dit accountantsverslag. Ten opzichte van voorgaand jaar hebben wij geen significante wijzigingen doorgevoerd in onze controleaanpak.

Bijlage - Controleaanpak

Verbonden partijen en significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Verbonden partijen

Ten aanzien van de verbonden partijen van de provincie Drenthe hebben wij vastgesteld dat:

- ▶ de (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen;
- ▶ Geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude;
- ▶ Geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Er zijn geen significante uitdagingen/moeilijkheden geweest tijdens de controle.

Bijlage - Controleaanpak

Rechtmatigheid

Onze aanpak ten aanzien van rechtmatigheid

Begrotingscriterium

Wij hebben bij de controle over 2017 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en het controleprotocol 2017 van de provincie Drenthe, welke d.d. 15 november 2017 is vastgesteld door Provinciale Staten. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ het rechtmatigheidsbeheer;
- ▶ de naleving van het voorwaardencriterium;
- ▶ de begrotingsrechtmatigheid;
- ▶ de kredieten;
- ▶ mutaties in de reserves;
- ▶ het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- ▶ de niet-financiële beheershandelingen.

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van Provinciale Staten is gerespecteerd. Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

Provinciale Staten autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Het is de verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan Provinciale Staten. Door een goede inrichting van de planning-en-controlcyclus zorgt het college ervoor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan Provinciale Staten, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan Provinciale Staten, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen hoeven echter niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door Provinciale Staten geformuleerde beleid, deze wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten of kostenoverschrijdingen bij opneideregelingen. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door Provinciale Staten worden geautoriseerd.

Bijlage - Controleaanpak

Goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De met u afgesproken goedkeurings-en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt Provinciale Staten de goedkeuringstolerantie vast, die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De goedkeuringstolerantie is vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten en vervolgens ter besluitvorming gebracht van Provinciale Staten. Op 15 november 2017 is het normenkader vastgesteld door Provinciale Staten. Op 31 januari 2018 is het normenkader na mandatering door Provinciale Staten geactualiseerd door het college van Gedeputeerde Staten. Ten aanzien van de toleranties zijn geen wijzigingen aangebracht.

Op grond van de jaarrekening 2017 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 3.838.000 (1% van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves) en voor onzekerheden € 11.514.000 (3% van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

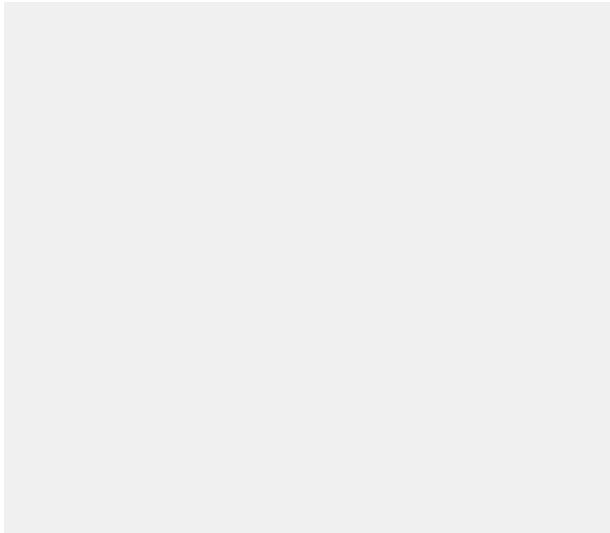
Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

Het rapporteringsbedrag, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door Provinciale Staten bepaald op € 383.800.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Bijlage - Controleaanpak

Samenwerking met andere accountants en inzet van deskundigen

Inschakeling van specialisten

Wij hebben voor onze controle van naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de controle van de juistheid/volledigheid van de vereiste toelichting uit hoofde van de WNT gebruikgemaakt van interne experts van EY Belastingadviseurs. De toelichting op de naleving van de WNT is een belangrijke toelichting in de jaarrekening, waarbij de van toepassing zijnde wet- en regelgeving complex is. Onze experts hebben ons met name ondersteund bij de controle van de juistheid van de toegelichte bezoldiging. Wij hebben vooraf met hen afspraken gemaakt over het uit te voeren werk en zij rapporteren hun bevindingen hierover aan ons, waarbij wij als EY-auditteam volledig verantwoordelijk zijn voor het werk dat zij verrichten. Onze bevindingen ten aanzien van de naleving en toelichting op de WNT rapporteren wij in paragraaf "*Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle*" van het hoofdstuk "*Uitkomsten jaarrekeningcontrole*" van dit verslag.

Inschakeling van externe deskundigen

Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van externe deskundigen.

Inleiding

In het kader van onze controle van de jaarrekening is het onze taak om na te gaan of het jaarverslag voldoet aan de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en of het verenigbaar is met de jaarrekening, en ook om na te gaan of het jaarverslag, in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de provincie en haar omgeving, geen materiële onjuistheden bevat.

Vereisten jaarverslag

Uw jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording, de paragrafen en overige informatie. Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bepaalt nadere voorschriften voor het jaarverslag.

In overeenstemming met de omvang en complexiteit van de provincie bevat het jaarverslag een evenwichtige en uitvoerige analyse van de financiële situatie op de verslagdatum, ontwikkelingen tijdens het boekjaar en inkomsten, alsmede een beschrijving van de risico's en onzekerheden. Daarnaast dient in het jaarverslag de verwachte gang van zaken te worden opgenomen. Ten aanzien van het gebruik van financiële instrumenten door de provincie worden de doelstellingen en het beleid van de provincie inzake risicobeheer vermeld. Overigens beschikt de provincie Drenthe niet over financiële instrumenten en is van dit laatste dus geen sprake.

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO, die wij hieronder hebben opgenomen betreffen:

- ▶ langdurige betrokkenheid;
- ▶ samenloop van dienstverlening;
- ▶ geschenken en giften.

Een strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's vanaf 1 januari 2014 en kantoorroulatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2016. Daarnaast kent de Europese verordening vanaf controlejaar 2016 striktere onafhankelijkheidseisen, maar ook nadere bevestigingen over onafhankelijkheid ter communicatie aan interne toezichthouders.

Op 17 juni 2016 is een gewijzigde ViO van kracht geworden vanwege de implementatie van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant en (senior) managers in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Per 17 juni 2016 moet de externe accountant roteren na een periode van vijf jaar waarbij verder een afkoelingstermijn van drie jaar geldt. Onze betrokkenheid in jaren laat het volgende beeld zien:

- ▶ D.E. (Daniël) Engwerda RA; als eindverantwoordelijk accountant betrokken sinds de controle van de jaarrekening 2014;
- ▶ L.M. (Leon) de Vries MSc EMA RA; als senior manager betrokken sinds de controle van de jaarrekening 2014.

Dit betekent dat geen rotatie plaats hoeft te vinden. Wij brengen u tijdig op de hoogte van belangrijke teamwisselingen. Intern beschikken wij over interne overdrachtsprocedures, zodat u geen hinder ondervindt van een teamwisseling.

Samenloop van dienstverlening

Ten aanzien van organisaties van openbaar belang (OOB's) is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurance-diensten. Voor niet-OOB's, zoals de provincie Drenthe, is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurance-dienst niet van materiële invloed is op het assurance-object. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurance-dienst niet:

- ▶ subjectief of niet-routinematig is of;
- ▶ een verwerkingswijze in het assurance-object ten gevolge heeft waarvan het assurance-team twijfelt of deze verwerkingswijze passend is of;
- ▶ leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Geschenken en giften

Zoals met u is overeengekomen, informeren wij u hierbij over de door ons ontvangen respectievelijk verstrekte geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid boven € 100. Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid boven € 100 ontvangen of verstrekt van/aan medewerkers van de provincie Drenthe.

Bevestiging

Wij hebben alle aspecten geanalyseerd die onze onafhankelijkheid gedurende het jaar zouden kunnen bedreigen. Daar waar onafhankelijkheidsregels dit vereisen, hebben wij aanvullende waarborgen ingevoerd. Wij bevestigen u dat wij zowel als organisatie en als controleteam onafhankelijk zijn van provincie Drenthe.

Bijlage - Verklaring van verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2017 van de provincie Drenthe gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 217, tweede lid, van de Provinciewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het door Provinciale Staten vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna onregelmatigheden) berust zowel bij Provinciale Staten als bij het college van Gedeputeerde Staten. Het is van belang dat het college van Gedeputeerde Staten, onder toezicht van Provinciale Staten, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Bijlage - Verklaring van verantwoordelijkheden

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk "*Kwaliteit beheersorganisatie*", onderdeel "*Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override*" van dit verslag.

Letter of representation

We hebben het college van Gedeputeerde Staten gevraagd om een letter of representation (bevestiging bij de jaarrekening). Wij hebben geen specifieke paragrafen toegevoegd aan onze standaard letter of representation op grond van de situatie van de provincie Drenthe.

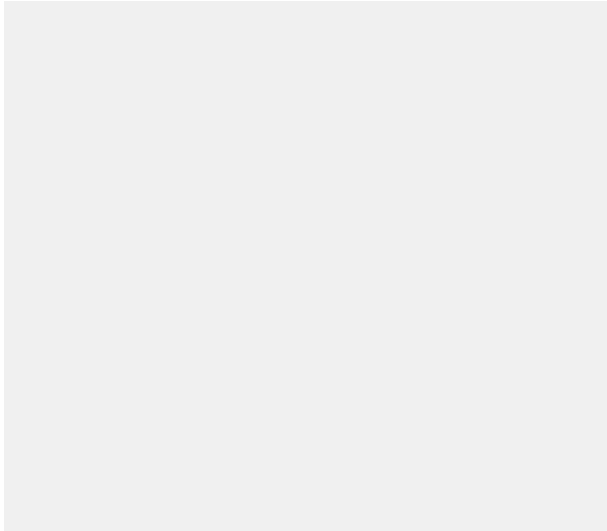
Bijlage - Controleverschillen

Controleverschillen

Tijdens onze controle inventariseren wij verschillen tussen enerzijds bedragen, classificaties, presentatie en toelichting van jaarrekeningposten die de provincie heeft opgenomen of gerapporteerd en anderzijds bedragen, classificaties, presentatie of toelichting zoals die naar onze mening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten dienen te worden opgenomen of gerapporteerd. Onderstaand is een overzicht van de materiële verschillen opgenomen, die zijn geconstateerd tijdens onze controle en welke zijn aangepast door het college. Wij hebben geëvalueerd in hoeverre onderstaande verschillen voortkomen uit een tekortkoming in de interne beheersing. Tevens is een overzicht opgenomen van de onjuistheden die wij tot aan de datum van dit verslag hebben gesignaleerd en niet door de provincie zijn gecorrigeerd. Daarnaast zijn eventuele rechtmatigheidsfouten in dit overzicht opgenomen.

Gecorrigeerde verschillen		
Post/omschrijving verschil	Bedrag €/verwijzing naar regelgeving	Referentie in dit verslag
Disagio op aangehouden obligaties ten onrechte niet afgeschreven	375.000	Pagina 12
Verantwoording van bijdragen van derden in projecten en investeringen in materiële activa vindt niet conform de verslaggevingsregels plaats (bedrag is saldo; ongesaldeerd bedragen de correcties € 7.161.000).	1.760.000	Pagina 13
Opbrengsten uit hoofde van de grondwaterheffing niet conform stelsel van baten en lasten verwerkt	194.000	Pagina 14
Lasten uit hoofde van namens de provincie verstrekte subsidies door het SNN te hoog verantwoord	3.432.000	Pagina 14

Bijlage - Controleverschillen

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de "Bevestiging bij de jaarrekening" gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ad € 1.075.000 en onzekerheden ter hoogte van € nihil zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van respectievelijk € 3.838.000 en € 11.514.000.

De kwalitatieve factoren die hierbij in overweging zijn genomen, zijn:

- ▶ het effect op het resultaat voor en na bestemming;
- ▶ het effect op de balansposten, inclusief het eigen vermogen;
- ▶ het effect op significante toelichtingen, individuele items, subtotaal of totaal in de jaarrekening.

Wij lichten de ongecorrigeerde verschillen nader toe.

Bijlage - Controleverschillen

Ongecorrigeerde verschillen		
Post/omschrijving van de toelichting	Bedrag in € (bate)/last	Referentie in dit verslag
Getrouwheid		
Afronding Innovatief Actieprogramma 2010 - 2012		
Afboeking rekening-courantvordering inzake het Innovatief Actieprogramma Drenthe 2010 - 2012 onterecht verwerkt in 2017 in plaats van 2016	(680.000)	Pagina 15
Totaal fouten getrouwheid	(680.000)	
Rechtmatigheid		
Rechtmatigheidsfouten inkopen en aanbesteden		
De totale rechtmatigheidsfout over 2017 inzake de naleving van de provinciale en Europese wet- en regelgeving met betrekking tot inkopen en aanbesteden bedraagt € 395.000.	395.000	Pagina 15
Totaal rechtmatigheidsfouten	395.000	
Totaal fouten die meewegen in rechtmatigheidsoordeel (ongesaldeerd totaal van fouten getrouwheid en rechtmatigheid)	1.075.000	

Bijlage - SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2017 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw provincie samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2018 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2017	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
I&M E28B	Regionale mobiliteitsfondsen (Zuiderzeelijn) SiSa tussen medeoverheden	Geen	-	N.v.t.